REUS ARTÍSTICH

ILUSTRACIÓ MENSUAL

ANY I — REUS, MAIG DE 1890 — NÚM. 2

SUSCRIPCIÓ
—
Preu pera Espanya. . . 3 ptas. l' any.
ADMINISTRACIÓ
Carrer de Amargura – 15 – Reus.

SUSCRIPCIÓ
—
Preu pera l' Estranger. . 6 ptas. l' any.
DIRECCIÓ
Arrabal alt de Jesús núm. 3 – Reus.

JOAN PRIM Y PRATS

NASQUÉ EN REUS Á 6 DE DESEMBRE DE 1814 ; † EN MADRID Á 30 DE DESEMBRE DE 1870

UAB
Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

SUMARI

TEXT.— *Historia del mes* per D. Antoni Pascual y Cugat. — *Nostres grabats.* — *L' Isla da Sant Pere*, per D. Eduart Toda. —*Intima*, (poesía), per D. Francisco Bartrina. — *Secció Musical*, per D. Estanislau Mateu. — *Ilusió*, (poesía), per D. M. Rocamora. —*Joch de mans*, per D. P. Roig y Boqué. —*Apuntes locals.*

GRABATS.—*Retrato de D. Joan Prim*, dibuix per D. C. Soberano.— *Peregri pregant*, dibuix de M. Fortuny. —*Projecte de una nova fatxada pera la Ermita de Ntra. Sra. de Misericordia*, dibuix de D. Joan Monserrat.—*Creu de terme en Alcover*, dibuix de E. Bolart.—*La actual Ermita de Ntra. Sra. de Misericordia*, segons dibuix de R. Jordana. — *Orla decorativa*, (poesía de don Francisco Bartrina), per J. Casals.

HISTORIA DEL MES

PARÍS, Bruselas y Londres han rebut al ilustre Stanley ab tals manifestacions de simpatía, que traspassan tota ponderació los entussiasmes, las ovacions, los honors y las festas ab que han solemnisat aquellas capitals lo seu retorn d' un viatje de tres anys, y un recorregut de tres mil millas, en mitj de penalitats gravíssimas y sufriments terribles. Cuan la historia hagi despullat de la aglomeració de fets, que diariament distreuhen la nostra atenció, los aconteixements mes capdals, la arribada de Stanley, senyalará una brillantíssima página en las conquistas del actual sigle.

Apesar de la seva proximitat á Europa, lo centre d' Africa era tan desconegut fins fa poch pera nosaltres, com ho era América avans del descubriment de Colón. A las horas se tenía la intuició—avuy es innegable—de la existencia d' un continent allá, en lo gran Atlántich, com se tenía de la existencia de fértils, sanas y ricas terras en lo centre de l' Africa. Apesar de la antiquísima civilisació que per las voras del Nil ha existit, avans de Stanley res se coneixía de las sevas fons y naixement.

¡Fenómeno inesplicable; durant sigles, la rassa Europea corre tots los etzars d' una llarga travessía per l' Atlántich, pera conquistar la América y lo próxim *Continent misteriós* está verge d' una petjada nostre!

***

¿Cuánts anys trigarém encara á veure atravessar la locomotora per lo Centre d' Africa y á crearse floreixents ciutats, alimentadas per la emigració europea, que avuy ja es rebutjada per alguns pahissos americans?

Per cert que si tocaren á Espanya gloriosos dias ab lo descubriment de Colón, no sembla pas cridada actualment á adquirirne en Africa, ab la gran colonisació, cual desarrollo se prepara ab rapidés en Europa y aixó que 'n som los mes próxims vehins. Fins nostres jermans los portuguesos, que per la seva llarga dominació en las costas d' aquell continent, semblavan cridats á compensarhi la preponderancia de las rassas anglo-saxonas, se troban cohibits y expulsats en las sevas conquistas pera deixar pas á la poderosa Inglaterra.

Y 's comprén: cuan lo descubriment d' América, Espanya se trobava en la plenitut de las sevas forsas, ab los suficients elements pera aprofitarse del descubriment de Colón, acabadas las guerras ab los moros, é inactiu per lo tant l' esperit de conquista y aventuras. Avuy, al contrari, decayguts y atrassats, sens riquesa ni poder, devém resignarnos á fer un paper passíu en los aconteixements que s' oviran per l' altre part de l' Estret.

***

No s' assemblan pas als viatjes de Stanley, los que vé fent lo president de la vehina República, de Marsella á Córcega; del Mitjdía al Oest. ¡Quí sap si s' han tret las mateixas bambolinas del Imperi y si 'ls discursos dels *maires* d' aquells temps han servit de pauta pera los que ha tingut que aguantar lo net del gran Carnot!

Verdaderament los francesos s' espanyolisan; la oratoria es una planta que pren bonas arrels en aquell pahís, y per altra part s' entussiasman ab tot lo genuinament espanyol. Los vells *clichés* del Centre y Sud d' Espanya fan furor á l' altre banda dels Pirineus. Aixís es, que mentres Sarah Bernhart representa la Passió, á la plassa de la rue Pergolese, hi acut tot lo bó y millor de París á admirar als toreros espanyols. Angel Pastor y Cara Ancha hi electrisan y entussiasman, mentres esperan á Mazantini—*que es poeta*, —com diu lo *Fígaro* ab tot aplom.

***

Los idiomas s' enriqueixen contínuament de paraulas estrangeras y á través d' aquestas adquisicions se veu la influencia que cada poble exerceix sobre son vehí. Nosaltres havém pres dels inglesos tot lo llenguatje del *sport* y dels francesos tot lo referent á la *toilette*. Ells s' apropian tot lo que caracterisa als castellans, las paraulas del *toreo* y la de *pronunciamiento*.

Casi n' ha sigut un—encara que pacífich—lo dels generals en lo Senat. Si 'l general Dabán hagués tingut la gloriosa historia dels Esparteros, Odonells y Prims, de segur que 'l conflicte hauría tingut altres consecuencias.

D' altre manera podia ferho temer lo recibiment del Senyor marqués de Cerralbo á Valen-

Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

cia, ahont durant unas cuantas horas lo desordre dominá en los carrers. Y es que 'ls empels inglesos que 's volen fer pendre en la soca de la política costará de fer brotar, perque'l nostre temperament no té res de la flechma británica, sino que la passió y l' entussiasme guian las accións del nostre poble: los ensaigs de *meetings* han anat per ara tots malament, perqué la tolerancia es la llibertat mes difícil de conquistar.

De totas maneras sembla que 'l temperament nacional s' ha modificat un poch y demostra estar cansat de bullangas.

¡Tan de bó que duri y que 's pugan dedicar las forsas de la Nació al treball y al progrés, únicas fonts de prosperitat y de riquesa!

***

Se tracta de la fusió de las cinch repúblicas de l' América Central; Costa-Rica, Nicaragua, Guatemala, Salvador y Honduras pera contrarestrar las tendencias assimiladoras dels Estats-Units, que s' han posat de manifest en l' últim congrés *de las tres Américas* com élls han anomenat la reunió á Nova-Yorch dels delegats de las repúblicas hispano-americanas.

Espanya tota no deu perdre de vista aquesta tendencia absorbent, consecuencia de la doctrina de Monroe, pero en la que, mes que patriotisme, hi ha un fí esclussivament económich: la absorció lenta y continua, per lo gran cotó dels Estats-Units, dels mercats de la América central y del Sur, mes atrassats que élls en organisació industrial.

La tendencia sempre latent en la América del Nort pot produir la ruina del nostre comers ab las repúblicas hispano-americanas. Es de desitjar, donchs, que prescindint de teorias y de preocupacións económicas, lo Govern procuri fomentar las nostras exportacións á aquells pedassos de Patria que adquiriren á principis del sigle vida propia, y que's desvetlli pera estrenye per medi de tractats beneficiosos per los contrayents las relacións que, gracias al creixent progrés de la industria catalana y al desarrollo vitícola espanyol, cada dia tenen una vida mes potent y sólida.

La índole d' aquesta revista no'ns permet estendrens en mes llargas consideracións: á la premsa de tots matissos toca crear una enérgica atmósfera en aquest sentit.

ANTONI PASCUAL CUGAT.

NOSTRES GRABATS

RETRATO DE D. JOAN PRIM, dibuix de C. Soberano

Lo retrato del ilustre general, gran polítich, qu' estampém en la primera plana, es un ben acabat dibuix á la ploma del tan inteligent com modest pintor senyor C. Soberano.

La «pátria d' en Prim» se sol anomenar sovint á la nostra localitat y es que 'l nom del ilustre reussense vá intimament lligat y fins nos atreviríam á dir assimilat ab lo carácter de la nostra gent y ab la historia de la nostra Ciutat durant l' actual sigle; es també lo fill que mes renom ha alcansat en las lluytas políticas de la moderna Espanya; lo capdill qu' encara conserva entre sos veteranos companys d' armas una veneració idólatra, la cual se repercuteix sino ab igual intensitat ab tota la vehemencia y l' entussiasme que produheixen en certs joves los recits de fets de valentía idealisats ja per la tradició.

No tractém pas de fer la biografía del gran reussense; cuan lo monument dedicat á honrar la seva memoria s' alsi en la plassa que porta lo seu nom, farém un detingut estudi de la seva historia; puig si be fou com cap altre popular á Espanya, los grans carácters may son prou estudiats y dels fets de la seva vida, sempre, se 'n deduheixen ensenyansas útils.

La epopeya teixida entorn de la vida d' en Prim prové dels seus fets militars y dels seus actes de valentía casi temeraria. Pero Prim fou mes gran, molt mes gran com á polítich y diplomátich que com á militar. Lo públich apesar d' aixó sols lo concibeix ab la espasa á la ma, lo cavall empinat y saltant las trinxeras moras.

Lo retrato que avuy publiquém pertany á l' época en que las lluytas del Parlament apassionadas y plenas de fel no havian donat á la seva fesomía aquell mirar esbrinador, aquells ulls enfonsats per las vetllas y aquell front atravessat d' arrugas, denotant l' excessiu treball mental.

Los que mes tart l' assessinaren en lo carrer del Turc han quedat impunes: élls destruhiren l' home y desbarataren los seus projectes, pero lo seu recort será etern.

PEREGRI EN PREGARIA, dibuix de Fortuny

Reproduhím altre dibuix d' en Fortuny, que data de la seva juventut: en éll hi campeja la facilitat y acertats cuan sensills tochs que fan pressagiar al gran artista. A la galantería del seu oncle D. Anton Fortuny devém lo poder reproduhir aquest dibuix y altres que sucessivament publicarém. Dit senyor guarda com tresor de mérit y valor gran moltas produccions del seu nebot: de desde las planas del REUS ARTISTICH li enviém las mes espressivas gracias per las facilitats que 'ns concedeix pera que pugam reproduhir dits dibuixos.

Projecte de una nova fachada de la Ermita de N. Sra. de Misericordia, per J. Montserrat

Ab orgull ho dihém: no hi ha altre població mes volguda de sos fills que la nostra. Aquest afecte cuan se demostra millor es en l' ausencia, puig sos fills l' anyoran y 'n parlan ab orgull y deliri, no per lo que en sí puga valdrer sino per lo que per ella senten.

Bona prova de lo que consigném es lo dibuix del projecte de la fatxada de Misericordia, degut á nostre benvolgut patrici é inteligent arquitecte D. J. Monserrat, que lluny de sa Ciutat ha volgut enviarli aquesta mostra de carinyo.

Misericordia fou edificada en lo lloch mateix en qué, segons la tradició, la verge aparegué á Elisabet Besora l' any 1592 y la imatje que allí 's venera es la del set goixs, titular del primitiu temple parroquial que tingué Reus en lo sigle XII.

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

PEREGRÍ PREGANT, DIBUIX DE M. FORTUNY

Trenta anys duraren las obras de reedificació, engrandiment de la primitiva ermita — 1652-1683 — y tan lo creuher com la nau central y 'l camaril senyalan bé en la trassa arquitectónica la época en que 's portá á cap la reforma.

Successivament s' han fet milloras d' importancia en la ermita desvetllantse sos Administradors pera hermosejarla y embellirla.

CREU DE TERME EN ALCOVER. dibuix de E. Bolart.

Lo poble de Alcover es privilegiat per guardar recors antichs. Además d' una iglesia d' un carácter primitiu com pot ser no ni ha d' altre á la Provincia; de la seva «casa de la vila», de un bonich estil del renaixement, y portals y casas plens d' un carácter típich originalíssim, té la creu de terme, que, segons un croquis del aventatjat dibuixant senyor E. Bolart, publiquém avuy.

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

La esbeltés de la columna y lo correcte del dibuix nos la ha fet escullir entre las moltas que existeixen encara en diferents pobles del Camp.

ORLA D' EN CASALS para la poesia d' en Bartrina

Inspirantse en lo text de la poesía de D. Francisco Bartrina lo Senyor Casals ha dibuixat una orla alusiva á la mateixa. No devém ferne cap elogi sent del nostre Director Artístich.

L' ISLA DE SANT PERE

A l' esquerra de la antiga isla catalana de Sardenya, y vers sa banda meridional, se troba una petita isla, mes gran que un escull, anomenada de Sant Pere. Sols sustenta una població de cuatre ó cinch mil habitants, tancada en lo poblat de Carloforte. Lloch desert é ignorat del viatjer, que creuha 'l Mediterrani en busca de sitis mes expléndits, apenas se veu may en sos carrers la figura d' un estranger, que en debades cercaria en aquell olvidat recó ni recorts, ni tradicións, ni monuments. Per aixó crech fer obra grata á mos distingits compatricis oferintlis una petita nota de mas impresions, de la terra ahont m' hi portá un dia lo capritxo y m' hi retingué una semana lo temporal.

L' isla de Sant Pere está separada de la gran Sardenya per un canal marítim de vuyt millas d' amplada. Forma la primera terra de la cadena que segueix per Sant Antiogo fins á tancar lo golf de las Palmas, ahont en memorable jornada de principis del sigle XIV desembarcá l' infant Alfons d' Aragó, quan anava á la conquista d' aquellas regions. Sant Pere es montanyós, cobert d' arena, sens un bon port, sens fonts en las valls, ni arbres en la serra, ni hortas en la planura. La vida ofereix pochs atractius y per tal rahó, sens dupte, la isla quedá deserta durant tot lo temps de la dominació aragonesa.

Hi havía ademés un altre motiu pera allunyar la gent de la inhospitalaria costa. Devant per devant s' alsa la terra africana de Berberia, y las naus de sos corsaris no deixavan un moment de repós als pobres habitadors de las marinas cristianas, que la confrontavan. Lo número de cautius arrebatats de Sardenya per los serrahíns, no 's conta en las historias: sols podrian dirne alguna cosa las crónicas del convents mercenaris de la isla, y las redempcions portadas á cap per los ilustres fills de la ordre catalana. Y Sant Pere era un dels llochs mes exposats á la codicia de las piráticas armadas musulmanas.

Carloforte sols se poblá á la mitad del sigle XVIII. Llavors vivian en la de Tabarca una colonia de genovesos, que baix la protecció de tractats firmats entre 'l Banch de San Jordi y 'l Rey de Tunis, se dedicava á la pesca y à la inindustria de arrencar coral del fons del mar. Sobrevingueren qüestions ab las autoritats moras, que volian oprimir als extrangers, y sentint aquestos que 'ls faltava tota forsa de ressistencia, un bell matí abandonaren Tabarca á bordo de sas petitas naus y remontaren lo Mediterrani en demanda de Sardenya. Arribaren sens novetat á la isla de Sant Pere, en la qual conseguiren establirse com República quasi independent, ja que ells sols devian governarse y cap tribut pagaban al tresor del Rey. Mes per gratitut envers aquest, que 'ls tancá un clós pera habitar y 'l fortificá ab un castell, donaren al lloch lo nom de *Carloforte* ó fort de Carles Manuel. Tal situació durá fins al any 1848, en que las novas lleys nivelladoras de l' Italia, posaren á l' isla de Sant Pere al igual de las demés comarcas del pahís.

Aquella població ofereix un dels carácters mes típichs que pel mon pugan trobarse: té 'l sagell de la propia individualitat, que encara no ha confós ab cap dels pobles vehins. La llengua de la terra es l' antich genovés, dialecte corromput dins de la mateixa Génova. La influencia italiana pesa poch sobre 'ls habitants tabarquins de San Pere, y cap incident de fora vá may á turbar la plácida calma d' un port casi desert y de una isla casi despoblada.

Allí no hi ha altres industrias que las de la pesca. Tot home es pescador: cada familia té per principal propietat una barqueta, que serveix de pares y fills pera recórrer las vehinas costas, en los dias de bon temps. Ademés, alguns empressaris de mes pit, han establert duas ó tres almadravas en los caps de la vila, per ahont passan los vols de tunyinas que pel Maig y 'l Juny creuhan lo Mediterrani. De vegadas se fan numerosas agafadas d' eixos grossos cetáceos, y allí mateix se 'ls prepara ab oli pera la exportació, formant lo famós *tonno sotto olio,* que tan agrada als italians.

Mes la pesca sola, sens mercat pera vendre sos productes, no bastaria pera sustentar la petita població, si á sa industria no afegís la de la agricultura. Cada pescador té un petit recó de terra, terra arenisca é ingrata, que conrea los dias de mal temps. Ja pot imaginarse si serán migradas las cullitas. No 's produheixen llegums, perqué l' aygua falta: los fruyters donan poch; la mateixa vinya no troba sava en lo sorral pera nudrir los rahims. Mes tot satisfá á

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

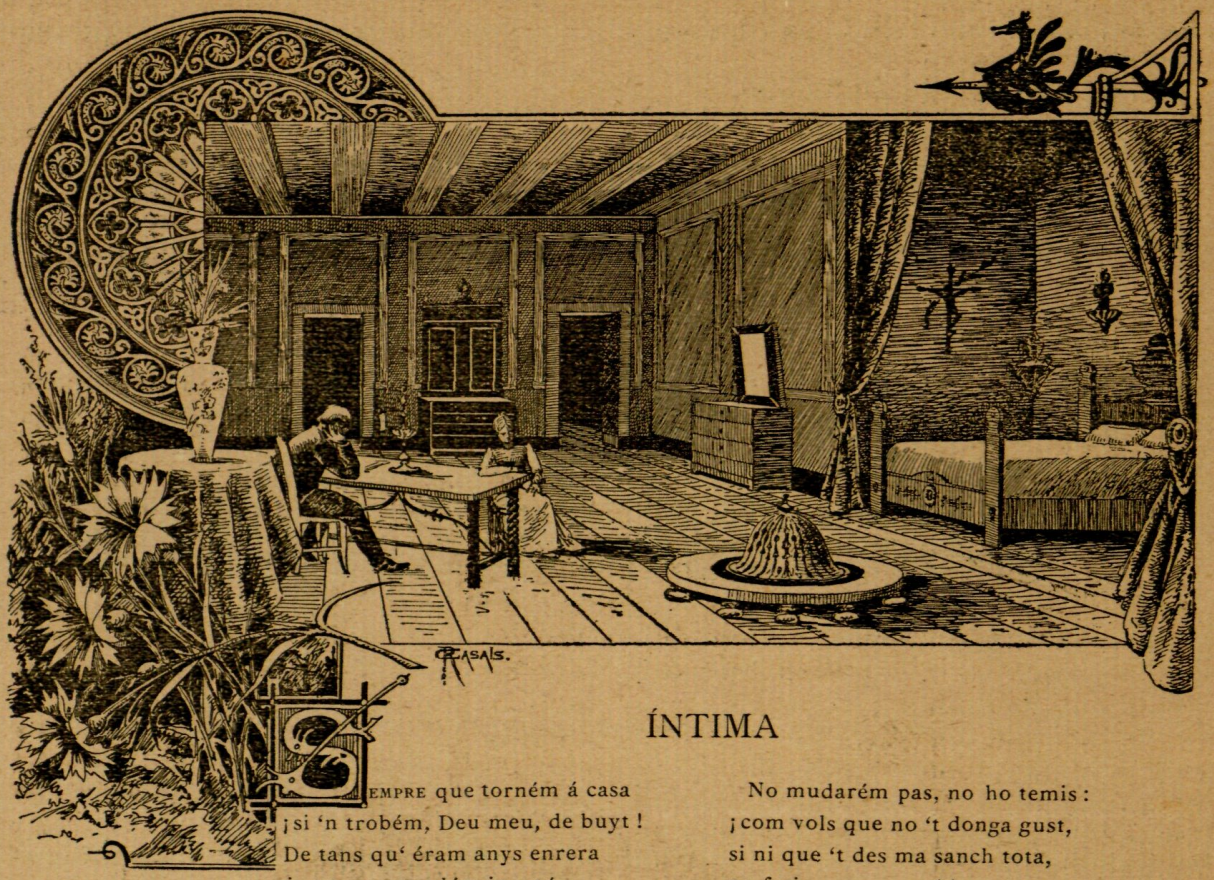

ÍNTIMA

SEMPRE que torném á casa
¡si 'n trobém, Deu meu, de buyt!
De tans qu' éram anys enrera
ja no mes quedém jo y tú.

Dius que no mudém per ara;
que vols viure hont han viscut
nostre germá y nostres pares,
que ja fa temps son difunts;

Que vols veure entorn teu sempre
lo que vejeren sos ulls:
lo llit hont tots tres moriren,
la taula ahont menjavam junts:

Lo vell Cristo de l' arcoba,
y 'ls dos quadros del damunt,
de María Magdalena,
de Teresa de Jesús;

Y aquell Rosari que 'n penja,
de tú sempre tan volgut,
que portá de Terra-Santa
la Roseta de Bellmunt.

No mudarém pas, no ho temis:
¡com vols que no 't donga gust,
si ni que 't des ma sanch tota,
no faria prou per tú!

Si l' Angel de casa nostra
tota la vida has sigut;
si com tú al mon qui m' estimi
no m' hi queda ja ningú.

¡Tants d' afanys y d' amarguras
cóm hem passat tots dos junts;
que no mes dolors y penas
á la terra hi hem tingut!

Y ab tot, en nostra orfanesa
¡sos recorts si 'ns son volguts!
que 'ls nostres cors sempre gosan
quan s' humitejan los ulls.

¡Com ho farías, pobreta,
si 'm morís primer que tú!
¡Tú que tot ho donarias
per qué no patís ningú!

FRANCISCO BARTRINA.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

PROJECTE DE UNA NOVA FACHADA DE LA ERMITA DE N. S. DE MISERICORDIA,

PER J. MONSERRAT.

aquellas bonas gents, á qui la falta de nous y mes amples horitzóns tanca en una felicitat relativa.

Y la veritat es que 'ls tabarquins s' acontentan ab poch. Difícilment se podria dar idea de la bruticia de Carloforte, á no ser que se 'l compari ab cualsevol poble xino. Hi ha carrers, puig per algun lloch deu passar la gent pera anar á casa, mes faltan las aceras y 'l pis está sempre convertit en un fangar. En cambi los interiors de las habitacións son nets y agradosos, com fets pera retenir durant llargas horas del dia á sos moradors. Pera aixó lo contrast xoca encara més.

No pot ser mes agradable 'l carácter de la gent de Carloforte. Allí han trobat manera d' instalar un Círcol, ahont hi há saló de billar y fins sala de lectura, ab mitja dotzena de perió-

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

dichs. En lo íntim de las casas se sol fer música ab frequencia, y no es difícil descubrir lo niu ahont rialleras noyas cultivan ab gust desde las difícils sonatas dels mestres alemanys fins á las poéticas romanzas de Tosti y Braga.

En conjunt, plau aquella dolsa tranquilitat, aquella abstracció del moviment dins la vida, aquella monótona calma de dias eterns, que passan sens diferenciarse. Si may me cansés del mon, com los vells paladíns buscavan las ombras del claustre, ó 'ls místichs ascetas la soletat dels deserts líbichs, crech que aniría á reposar mos ossos y ma testa en los esculls de l' isla de Sant Pere.

¡Quína pau, y quín aborriment!

EDUART TODA.

SECCIÓ MUSICAL

LO PIANO Y LO SEU ESTUDI

Entre 'l gran número d' instruments armónichs ab que conta lo bell y difícil art musical, sobressurt d' una manera molt notable per sos avensos, ó millor per son conjunt, lo Piano. Té aquest instrument gloriosa y llarga historia; decendeix de tan pobres com místichs pares. La primera espressió de lo que 's avuy lo Piano, fou lo *Salteri,* que perfeccionat mes tart y ab lo transcurs de molts anys, passá á esser lo *Clavicordi.* Aqueix instrument, gosá de gran favor en sa época y á causa d' aquella gran afició al instrument teclat, va entrar l' estímul entre sos contructors, los cuals s' afanyaren en perfeccionarlo y no perdonant medi pera lograr lo seu desitj, han arribat, després de passar molts anys en tan lloable tasca, á produhir lo que avuy fa las delicias de la societat tota, donchs tant en l' aristocrátich palau, com en la mes modesta vivenda, ressonan los deleitosos sons del que fou tosch *Clave* y es avuy perfeccionadíssim Piano, que son arrencats al instrument, ja per un hábil mestre, ó per las mans barraneras d' algún aprenent d' artista, ó per algún ridícul imitador de Listz ó de Rubinstein.

Avuy, donada l' altura en que 's troba lo Piano, bé podría anomenarse compendiosa orquesta, donchs fabricants com Stenway, Collard, Erard, Pleyel, etc., han portat sa construcció á tan alt grau de perfecció, que sembla no puga ja rebassarse, sobre tot en lo que respecta á la igualtat de pulsació y á la igualtat del só, més, sempre hi té d' haver un *pero;* falta pera que l' instrument sia perfecte, que 's resolgui lo gran problema de la *Prolongació del Só*, y dihém gran problema, perque sense aqueix requisit, lo piano no cambiará may de naturalesa, sempre tindrá un so sech, donchs després d' haverse produhit aqueix, se debilita rápidament y per fi 's pert.

No obstant, molt s' ha guanyat sobre 'l particular, donchs lo fabricant dels Estats Units, M. Stenway y algún altre, han vensut en part aquesta dificultat, lo que fa pressagiar una prompte solució del problema.

Pera coneixer lo que val lo Piano, basta considerar que pera éll s' ha escrit casi tota la música que existeix, poguent éll sol ferla oir en son major grau de conjunt, y així s' esplica que pera 'ls grans compositors, com Haydn, Mozart, Beethoven, Weber, Mendelsohn, Meyerbeer, etc. haja sigut aqueix instrument lo seu company inseparable, no produhint dits mestres cap composició, quals inspiracions no las hajan avans saboreijat en lo *Clave.*

A causa de las grans dificultats que hi ha que véncer, pera dominar l' instrument de que parlém y de las exigencias de dia en dia majors pera 'ls que 's dedican á son cultiu, la major part dels que l' estudian á fondo, lo deixan avants de conéixerlo.

L' estudi del Piano no consisteix solament en dominar las grans dificultats purament de mecanisme. Aqueix domini es qualitat excelent si va acompanyada de la expressió, que es lo primer element de tot bon pianista: no parlém de la espressió que per natural dona lo piano, aixó es; la gradació de matissos entre 'l *pianísimo* y 'l *fortísimo,* sino d' aquella que naix dins lo cor del artista, rebuda de la naturalesa y desenrotllada per los medis y las reglas que l' art dona. Avuy, per desgracia, son molts los pianistas que abandonan per complert la melodía y 'l cantábil (que es lo principal fautor) pera llensarse de plé en estrepitosos estudis de mecanisme, que al fi y al cap ni arriban á fer sentir ni fan naixer aquell entussiasme que produheix la bona música. Aquella no ho es desde 'l moment que ha perdut lo carácter y 'l sello peculiar d' aquesta, ó mes ben dit, desde 'l moment en que no respón al objecte pera que está destinada, que es lo fer sentir per medi dels sons.

Sens aqueix requisit indespensable, no hi ha entussiasme possible, y quan no existeix en una composició, siga del género que 's vulga, no 's pot calificar de bona la música, donchs li falta la melodía, que es lo que exalta l' ánima, com diu bé M. Fetis en una de sas obras: «l' entussiasme no hi cap, allí ahont no existeix la melodía y la espressió».

Molt podría dirse sobre 'l particular sense faltar medis pera justificar lo que deixém sentat si l' espay de que podém disposar ho permetés;

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

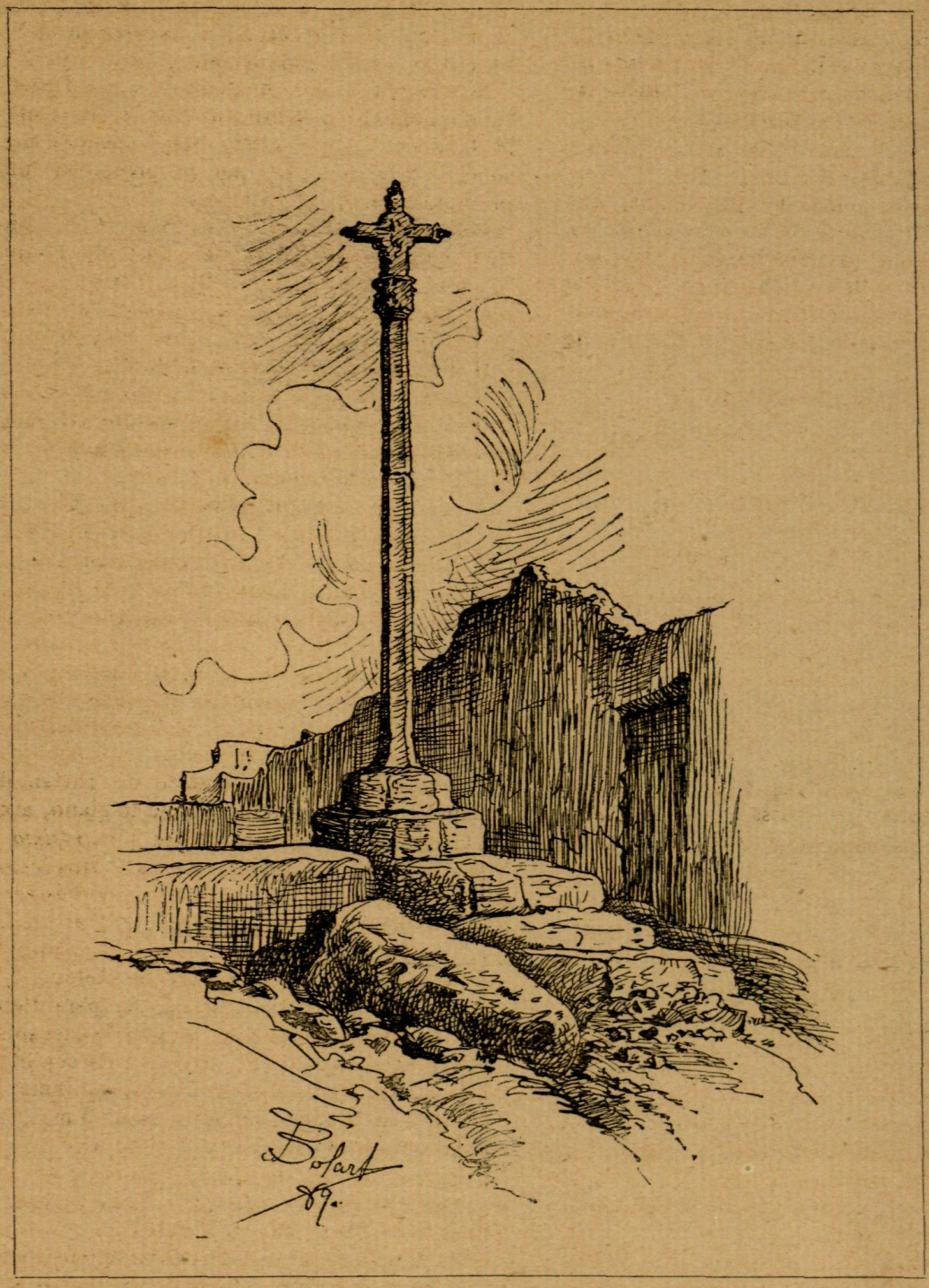

CREU DE TERME EN ALCOVER, DIBUIX DE E. BOLART

peró me proposo ferho en altre ocasió posant de relleu alguns abusos que cometen la major part dels artistas-pianistas, introduhint adornos en las composicions que casi sempre son de mal gust ó efecte y que serveixen pera tapar las faltas d' algún passatje relliscós.

ESTANISLAU MATEU.

ILUSIÓ

He sentit aprop meu sospirs dolcíssims
vinguts del Paradís;
en mitj la fosca he vist uns ulls plorosos
mirantme fit á fit.

UAB
Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

He sentit una veu que'm deya,—¡Estímam!,—
y un esclat de passió,
y m' ha semblat que uns brassos me cercavan
y algú deya mon nom.

Lo meu cor ha glatit; dintre ma pensa
bella imatje ha passat;
¡Jo t' am'!, li he dit, y allá d' allá sols l' eco
ha contestat,—¡Jo t' am'!—

M. Rocamora.

JOCH DE MANS

Cada vegada que 'l meu oncle Jaume favoreix ab sa assistencia la taula de casa, ja se sab, després dels postres nos ha de contar algun fet en que éll prengué part.

L' altre dia tocá 'l *turno* al que vaig á reproduhir.

S' esplicá aixís:

—Fa la friolera de quaranta anys que, per caritat, vaig ajudar á fer un joch de mans que va ser la admiració de tot lo poble.

—Home, á veure; espliquis, espliquis.

—Estava en actiu servey—lo meu oncle ha sigut militar—l' any trenta.

Apesar de tractarse d' época tan llunyana, recordo molt bé—jo sempre hi estat molt ben servit de memoria. ¡Tant ho hagués estat d' altres cosas! Pero, en fi, deixémho corre—recordo molt bé, que'ns trobavam al mes d' Agost: lo mes de las figas.

A últims d' aquell mes vingué al poble una especie de companyía de cómichs y volantins d' alló mes tronat. ¡Pobre gent! Entre 'ls individuos que 'n formaban part hi havía un baylet de la meva edat, mes viu que un llamp. Se 'm va fer simpátich; y, al cap de quatre horas, ja eram amichs, y, al cap de quatre y mitja ja s' havía menjat—¡ho podeu ben creure!—una grossa de figas del nostre hort... Se li van sentar bé, y, durant los vuit dias que durá la estada de la companyía al poble, va fondre mes figas éll tot sol que.... no sé qui vos digui: en aquest moment no trobo la comparació.

—Bueno—vaig dirli—déixila corre y prossegueixi, per mes que fins ara no hem vist res de jochs de mans; perque lo menjar tantas figas no 'n te res....

—No; aixó si acás seria joch.... de ventre.

Com deya, al cap de vuit dias que aquell baylet y jo eram amichs, la companyía va abandonar lo poble y, ab ella lo pobre Mero—se deya Mero, aquell noy,—que no sabia com despedirse de mi y... ¡psit! de las figueras del hort.

***

Ara 'ns aném acostant al fet.

Eram al any cinquanta.

Es inútil dirvos que brivallot com era al any trenta, prompte'm vaig oblidar del amich Mero. ¡Podeu contar, donchs, si al cap de vint anys me 'n recordaría!

Anava un dia carrer Major avall, quan veig pujar un home ab un noyet á cada costat y una dona que'ls seguia. Tots quatre anavan pobrement vestits y sas esgroguehidas caras feyan llástima. L' home 'm miraba ab molta curiositat.

—¿Qué deu volguer aquest fulano, que aixís me mira?—pensava jo.

Quan anavam á creuharnos se'm plantá devant.

—Dispensi—'m digué;—á vosté jo 'l conech.

—Tal volta; pero jo á vosté nó.

—¿Tant mateix? No 's recorda de vint anys enrera que....

—¡No parlis mes! ¡Tu ets en Mero....! y donchs, ¿quína la fem?

—¿Qué vols que fem? Lo mateix que feya 'l pare—que al cel sigui—aqui caich, allá m' aixeco: millor dit, aqui cayém, allá 'ns aixequém, perque, com pots veure, no vaig sol... Aquesta es la meva esposa y aquestos *petarronets* nostres fills. ¡Pobres criaturas! potser quan serán grans, si 'ls hi preguntan que fan, també haurán de respondre com jo: «lo que feya 'l pare; aqui caich, allá m' aixeco.»

Avuy hem arribat pera donar dos ó tres funcions de prestidigitació y apropósit.... pero retiremnos d' aqui, qne pasa gent y la cosa ha d' anar ab gran reserva.

Y 'ns vam ficar en una entrada d' un desert carreró d' alli á la vora. Segú de no ser vistos, va continuá 'n Mero:

—¿Qué tindrías inconvenient en ajudarme aquesta nit á fer una *sort* de gran éxit?

—Home, si ab aixó t' haig de fer un favor, no 't diré que nó.

—Donchs be: ¿veus aquets dos napoleons? Son completament iguals. Fícat aquest á la butxaca esquerra de la ermilla—¡per Deu no 'l toquis d' allí; hi va 'l pa d' aquestas criaturas!—y, quan vinguis á la funció, pósat com mes lluny de mi millor.

Vam quedar entesos y 'ns vam despedir fins á la nit.

Arribada l' hora, vaig dirigirme á desempenyar lo meu paper d' auxiliar de prestidigitador.

A la sala hi havía poca gent; pero apesar d' aixó, en Mero demostrava estar de molt bon humor. Quan vaig entrarhi estava fent una truyta, servintli de paella una barretina.

Tant bon punt me va veure, dirigintse al públich, digué:

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

—Senyoras, senyors: Acabat que estigui aquest guisat, los hi faré 'l joch del napoleon: ¡ja veurán, ja veurán!

Y deixant que la truyta s' acabés de fer tota sola, buscá qui li deixés un napoleón.

Cóm que allavors ne corrian tants y 'ls pagesos la ballavan grassa—¡ara si que no trobaría qui li deixés una pesseta!—prompte va trobar qui li proporcionés.

—¿Veuhen aquest napoleón?—aqui l' escamoteijá, sustituhinlo ab lo germá del que jo tenia—Es del any 1842 ¡ja veurán, ja veurán!

Y després de fer veure que 'l deixava damunt de la taula de que 's servía, va continuar la truyta que li va sortir—¡podeu contar!—feta una *idem*.

De prompte exclamá:

—¡Ara, ara farém la sort de que 'ls hi parlat! Pero ¿ahont es lo napoleón? Jo l' hi deixat aquí damunt de la taula.... ¿Algú de vostes l' ha tocat?

—No, senyor, no;—respongueren los espectadors que tenia mes aprop.

—Ja ho diuhen vostés; pero 'l *certus* es que la moneda no surt. Veyam, passém revista á las caras.... Lo refran diu que *en la cara está la edad* y las caras m' han d' indicar qui té 'ls dinou rals en pessa....

Y sense moures d' hont s' estava, aná dihent mirant als espectadors:

—Vostés, no; vostés, tampoch; vostés... ¡ja'l tinch!... ¡Vosté, vosté del recó: vosté es qui té la moneda!

—¿Jo?—vaig exclamar ab la major estranyesa.

—Sí; senyor, sí; que se li regoneixi la butxaca esquerra de la ermilla.

Al meu devant tenía al nebot del arcalde y com á vehí mes próxim, s' encarregá del regoneixement: s' acostá, 'm ficá la má á la butxaca indicada y, ab sorpresa general, tregué la moneda perduda...,

¿Ne voleu d' *aplausos?*

. . . . . .

Al següent dia 'l Mero va fer la mar de diners: la sala estava plena de gom á gom; pero no tingué valor pera repetir la aplaudida sort del napoleon.

Si hagués tornat á sortir de la meva butxaca, ¡quína gresca s'hauria armat! ¡Oh! y quinas *animetas* eran los del meu poble!

P. Roig y Boqué.

APUNTES LOCALS

Algunas de las tradicionals solemnitats de la Semana Santa han deixat de manifestarse enguany. La professó del divendres Sant, feta á la nit, que revesteix un carácter tan típich y local ha sigut suprimida: la festa de la «Corona», goix y esbairg de las petitas noyas, que senyala una alegre nota ab los colors blanchs y vius dels vestits y las flors dels poms repartits ab profusió en mitj del dol manifestat en general, ha trobat á faltarse també aquest any.

Don Andreu Llauradó, l' enginyer fill d' aquesta ciutat que per sos treballs sobre regadius y aprofitaments d' aiguas s' ha conquistat una reputació europea, ha publicat un llibre titolat «Auxilio á los canales y pantanos de riego», ab un projecte de lley que formulá per encárrech del senyor Ministre de Foment, Conde de Xiquena, acompanyat de una interessant exposició y del dictámen que sobre lo pervindre dels canals de regadiu presentá dit senyor al Congrés internacional de París.

Lo dia 16 s' inaugurá en lo Teatre Fortuny una série de funcions per una companyia d' ópera italiana. Entre los artistas hi figurava un tenor fill de aquesta ciutat, don Pere Sotorra. En las óperas que cantá dit senyor fou extraordinariament aplaudit; la seva veu es d' una entonació simpática y poseheix bona escola de cant. No hi ha cap dupte que la circunstancia de formar part de la Companyia un fill d' aquesta Ciutat, fou un motiu mes pera que la concurrencia en lo teatro fos mes numerosa y be 's pot dir que la curta temporada d' ópera que havém pogut disfrutat ha sigut lo millor de tot l' any. La «Favorita», la «Lucrecia», «Gli Hugonotti» y «Faust» obtingueren una interpretació acabada, si 's considera la importancia de nostra població. Fou un verdader «tour de force» lo posar en escena la ópera «Carmen» de Bizet: lo públich, no obstant, poch acostumat á la orquestació, tant distint en aquesta partitura de las óperas italianas, no mostrá tot l' entussiasme que era de pensar, donadas las bellesas de aquesta ópera. En fí, pera acabar aquesta part de nostra ressenya teatral, dirém que á nostre entendre may s' havía pogut sentir un cuadro tan complert d' ópera y que sobre totas las obras, obtingué una interpretació acabadíssima la «Lucia», que á ben segur may s' havía sentit com sapigué cantarla la tiple senyora Ferretti.

Alternaren ab la última série de funcions d' ópera los de la companyía de Mario, que de pas representá en lo Teatre Fortuny «Demi-monde» de Sardou y «Las personas decentes» de D. E. Gaspar. En la primera se recordará aquí la bona interpretació que obtingué dita obra ab la companyia de la senyora Tubau: en la segona, la circunstancia de no treballar lo senyor Mario y las próximas huelgas feren probablement que 'l teatre no 's vejés tan concorregut com se mereixen dits notables actors.

Don Joseph Martí y Folguera ha obtingut aquest any la flor natural en lo certámen dels Jochs florals per la seva poesía titolada «La mar y la montanya». Felicitém á nostre estimat amich y col-loborador per tan senyalat triompf.

També lo dia 15 s' estrená en lo teatre Romea de Barcelona «La dona honrada», comedia catalana original de dit amich, que obtingué favorables judicis de tota la prempsa de Barcelona.

Don A. Aulestia y Pijoan ha publicat lo segón tomo

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General

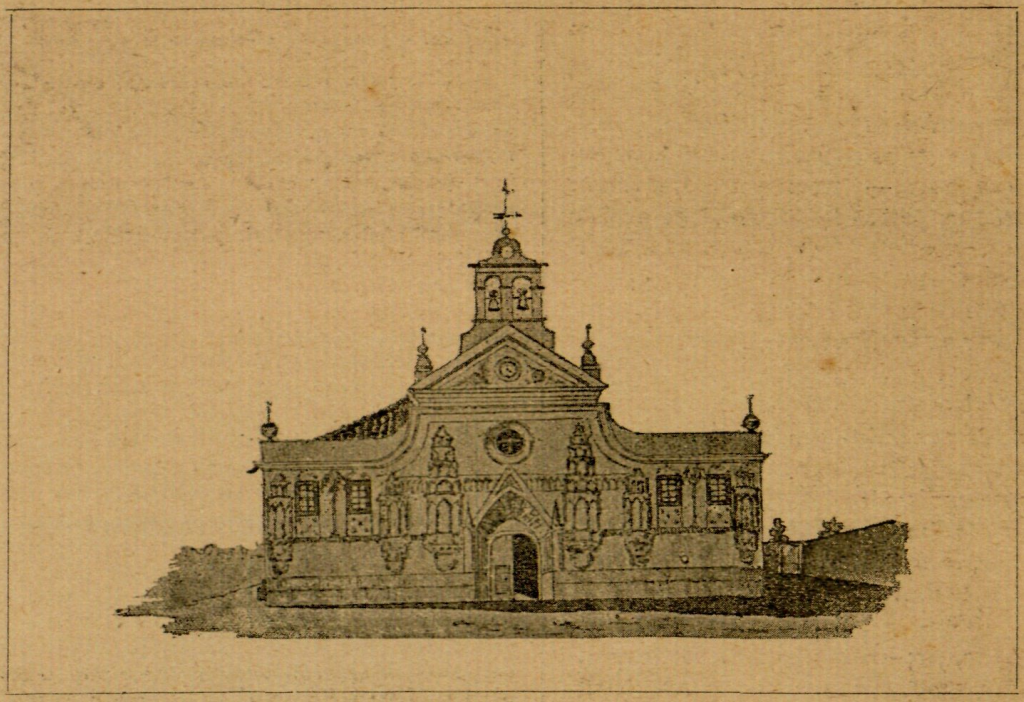

LA ACTUAL FATXADA DE LA ERMITA DE N. S. DE MISERICORDIA

SEGONS DIBUIX DE R. JORDANA

de la seva «Historia de Catalunya». Escrita en catalá es aquesta historia, en nostre humil concepte, lo millor compendi ahont s' hi troban condensats tots los fets de nostra historia patria ab una sobrietat d' estil y una concisió elegant may prou ben ponderada. Honratnos ab la amistat de nostre compatrici, preferím copiar alguns párrafos d' un judici crítich de don F. Miquel y Badía que próximament veurá la llum en lo «Diario de Barcelona» y que dat lo rígit jutjar de dit senyor ponderarán millor lo mérit de dita obra, que voldríam veure en totas llibrerias de las personas que aquí á Catalunya tenen afició á la lectura y deuhen conéixer, com tot bon fill, la historia de la seva Pátria.

Enviém la mes sentida felicitació á don Anton Aulestia y Pijoán per l' acert y l' éxit obtingut ab dita publicació.

«En la disposició de 'ls capítuls, diu l' ilustrat crítrich á qué avans fem referencia, en los epígrafes que posa en cada hu y que 's refereixen al successos y personatjes mes culminants, en la claretat y método que brillan en lo conjunt de dits volúmens, se veu que 'l senyor Aulestia 's proposá escriure un compendi á propósit pera iniciar en la historia de nostra comarca als que rés ó poch sápigan de ella; y pera que puguin refrescar la memoria de 'l que tingan ja aprés aquells, pera 'ls cuals no será nou lo contingut de totas las páuas en los dos tomos.»

«Descriu lo senyor Aulestia en los diversos períodos de nostra historia los successos de major significació, y pinta al reys, prócers, prelats y principals personatjes ab rasgos breus, abocetats, per requerirlo la índole del llibre, pero apuntats ab firmesa, ab energia y sense vacilacións. Seguint lo exemple de insignes historiógrafos moderns, dona la importancia que en la historia tenen realment, al carácter social de cada una de las épocas, á sa literatura y art, als monuments que en ellas s' alsaren, á tot lo conjunt de manifestacións y de signos que constituheixen la fisonomía de un periódo ó de un regnat. Sobri en son estil, no faltat, per aixó, de calor cuant lo cas ho demana, no cayent ni en las exageracións arcáicas, ni en lo vici de la vulgaritat, sa ploma corra mes soltament y d' ella brotan rasgos elocuents al ocuparse en pintar lo carácter social, literari y artístich d' épocas com la goda, en la cual afirma molt be que «la iglesia sola era la que estava destinada á regenerar lo mon antich»; la de Vifredo «el Velloso», en que se sentá lo fonament de nostra independencia en lo vall de Ripoll; la de Borrell II, en la que dedica dugas páginas, tan ben pensadas, com ben escritas, á precisar lo que era allavoras lo feudalisme, contribuhint á desarraigar, respecte de la cultura de la Edat Mitja, preocupacións de que no s' han lliurat escritors dotats de eveijable ingeni; la de Jaume I «el Conquistador», cual obra civilisadora en la llegislació, en lo comers y en las arts descriu ab valentas pinzelladas; y així per idéntich estil en altres períodos de la historia del Primpcipat».

«En lo general aceptém de bon grat lo criteri dominant en sa obra, en la cual ressalta un sincer amor á las cosas del Principat y un perfecte coneixement de ellas y dels homes que figuraren en las principals épocas Reunexinse aquestos mérits als demés de ordenament y estil que hem senyalat avans, y compendrán nostres lectors ab cuant justos motius han sigut aplaudits per personas molt inteligentes en la materia los dos volúms de que estem parlant.»

IMP. VDA. TORROJA. REUS

UAB Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General